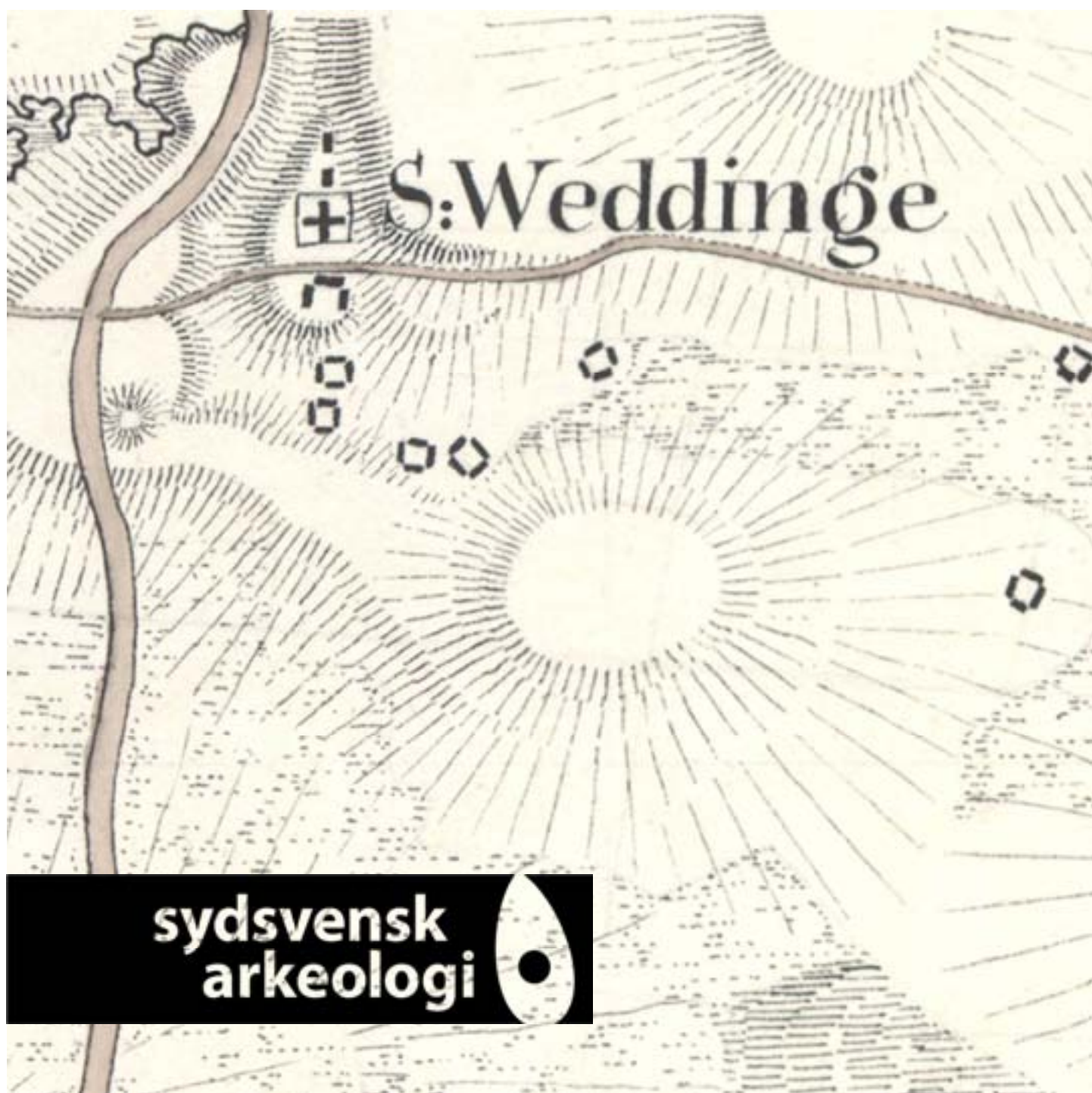

Rapport 2011:21

Södervidinge 28:1

Kyrkogården

Lars Salminen

Rapport 2011:21

Södervidinge 28:1

Kyrkogården

Lars Salminen

Fornlämningsnr: 27
Södervidinge 28:1
Södervidinge socken
Kävlinge kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2011 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2011:21

Omslagsbilden är ett utdrag ur Skånska Rekognosceringskartan 1812-1820.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Arkeologiska iakttagelser	7
Slutord	9
Administrativa uppgifter	13
Bilagor	14
Schaktplan	14

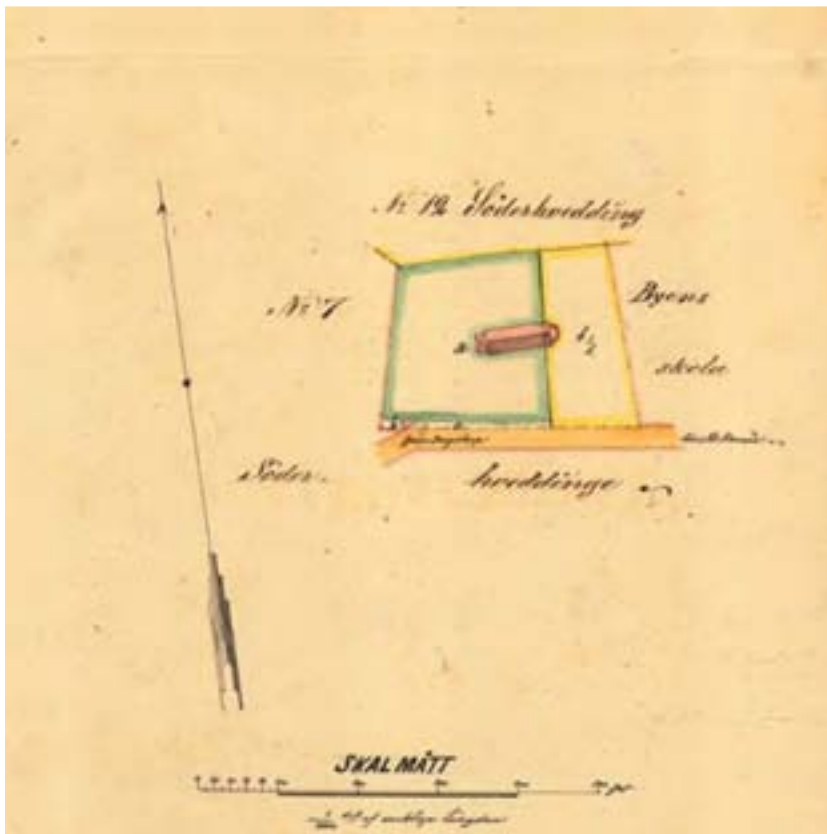
Undersökningarna gjordes på Södervidinge kyrkogård, i direkt anslutning till och norr om kyrkan.

Sammanfattning

Sydsvensk Arkeologi AB har genomfört en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Södervidinge 28:1, för de flesta mera känd som Södervidinge kyrkogård. Fastigheten ligger inom fornlämning nr 27 i Södervidinge socken, Kävlinge kommun och utgörs av området för bytomten. Denna är det område inom vilket byns bebyggelse låg från tidig medeltid fram till skiftesreformerna under 1800-talet och inom vilket lämningar efter byns medeltida bebyggelse kan finnas kvar. Inom fornlämningsområde 27 ingår bl a den medeltida kyrkan och kyrkogården.

Längs med kyrkans långhus var ledningarna redan nedlagda och schaktningarna där hade gjorts utan tillstånd och antikvarisk medverkan. Detta är bedrövligt. Kyrkan är uppförd på platsen för en medeltida föregångare. Våldigt lite är känt om hur denna sett ut. Fint huggna sandstenskvadrar, både med fragment av kalkmålningar och profilerade sandstensstycken från den gamla kyrkan, har påträffats inmurade i den nuvarande. En 1100-talsdopfont av den från domkyrkobygget i Lund kände Mårten Stenmästare finns också bevarad från den medeltida kyrkan. Det egenmäktiga igångsättandet av schaktningarna kan ha sumpat värdefull information - alldeles i onödan.

Schaktet på den resterande sträckan, från tornet och norrut, kunde på grund av att topografin sluttar ganska kraftigt åt detta håll, grävas grunda. Inga intakta gravar berördes. Enstaka byggnadsrester från byggandet av den nutida kyrkan noterades. Längst i norr framkom en äldre kyrkogårdsbegränsning - en kallmurad gråstensmur.

Karta som bifogades lantmäterihandlingar i samband med att man år 1869 ville utöka kyrkogården österut. Vid denna tid hade även den gamla kyrkan blivit för trång. Den medeltida kyrkan revs och en ny uppfördes. Denna invigdes den 25 september 1870 av biskop Wilhelm Flensburg.

Inledning

Platsen för den aktuella förundersökningen ligger inom fastigheten Södervidinge 28:1, för de flesta mera känd som Södervidinge kyrkogård. Fastigheten ligger inom fornlämning nr 27 i Södervidinge socken, Kävlinge kommun och utgörs av området för bytomten. Denna är det område inom vilket byns bebyggelse låg från tidig medeltid fram till skiftesreformerna under 1800-talet och inom vilket lämningar efter byns medeltida bebyggelse kan finnas kvar. Inom fornlämningsområde 27 ingår bl a den medeltida kyrkan och kyrkogården.

I Södervidinge revs den medeltida kyrkan och en ny större uppfördes. Den gamla kyrkan beskrivs i handlingar från år 1833 ha varit utan torn, uppförd av gråstensmur och valvslagen. Kyrkan var täckt med bly förutom ett vapenhus i söder som hade tegeltak. Kyrkans längd var $35 \frac{3}{4}$ alnar och bredden $10 \frac{5}{8}$ aln. Koret var något smalare än långhuset. På sydöstra sidan av kyrkan stod en klockstapel. Den allmänna uppfattningen är att den nuvarande kyrkan är uppförd på ungefär samma plats där den medeltida föregångaren en gång stod. Men detta har ifrågasatts.

Södervidinge nuvarande kyrka från väster. Foto Henrik Sendelbach

Hur det ligger till med den saken skulle kunna ha blivit en lämplig uppgift för förevarande schaktningsövervakning om nu inte schaktningsarbetena hade påbörjats utan arkeologisk övervakning.

Arkeologiska iakttagelser

Eftersom sträckan utmed långhusets norra sida redan var grävd och igenfylld är det bara i jämnhöjd med tornet och västerut repsektive norrut som det finns arkeologisk dokumentation. Kyrkan ligger uppe på en markerad höjd och topografin faller mot norr. Detta medförde att ledningarna bara behövde grävas ned cirka 60 centimeter. Eftersom schaktdjupet kunde hållas så ringa berördes inga intakta gravar. I schaktet från tornet och cirka 15 meter norrut framkom enstaka byggnadsrester från byggandet av den nutida kyrkan – kalkbruk- och tegelrester samt några bitar av vingtegel. Enda stället där schaktet blev lite djupare var då en rensningsbrunn skulle sättas.

Överst ses det parti längs långhuset där ledningen redan var nedlagd. Schaktets sträckning kan ännu skönjas i singeln som ett fuktigt stråk.

På bilden till vänster pågår nedläggning av sträckan från tornet till rensningsbrunnen.

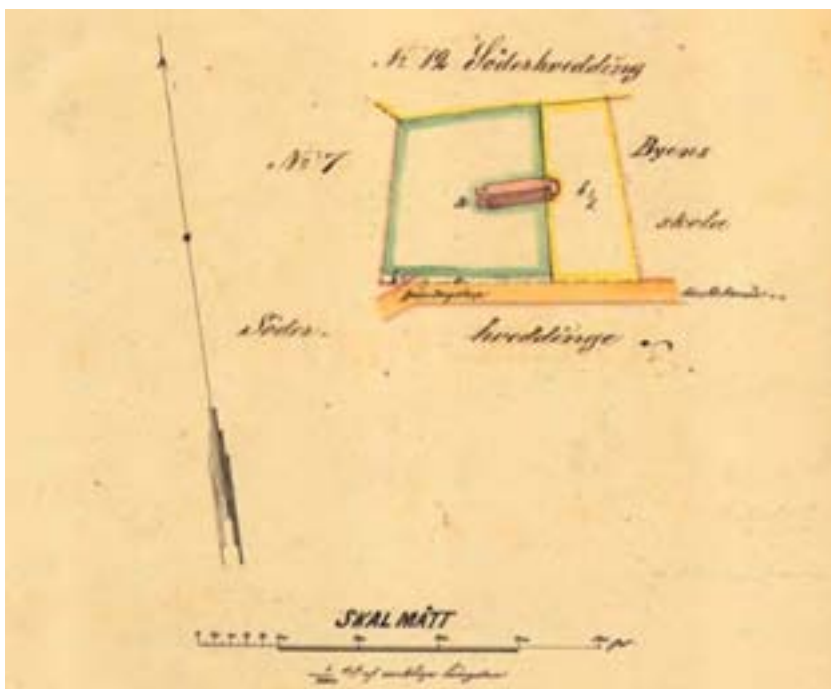

Längst i norr där ledningarna skulle anslutas till en befintlig brunn påträffades en äldre kyrkogårdsbegränsning i form av en kallmurad mur. Den var skadad och delvis nedplockad sedan tidigare på ett ställe. Där kunde ledningarna dras fram utan att man i stort sett behövde göra några nya ingrepp i muren.

Schaktdjupet var då lite drygt en meter, men ytmässigt ganska litet. I detta djupschakt framkom inga gravar, men det är noterbart att heller inte steril undergrund nåddes. Avsiktligt eller på grund av att jord eroderat ned i de lägre liggande området i norr har nivåskillnaderna i viss mån suddats ut. Några meter efter rensningsbrunnen påträffades resterna efter en äldre kyrkogårdsbegränsning. Denna utgjordes av en kallmurad gråstensmur. Muren plockades fram så pass mycket i plan att det gick att lokalisera ett lämpligt ställe att ta sig fram med rören. På ett ställe var muren redan skadad och delvis nedplockad så att endast några av de översta stenarna i muren behövde plockas bort för nedlägga rören. Dessa anslöts sedan till en murad tegelbrunn strax utanför den gamla kyrkogårdsbegränsningen men som idag är en del av Södervidinge kyrkogård (bilden ovan).

Slutord

Det är inte helt klarlagt var den medeltida kyrkan legat. Åtminstone har det inte hittats några konkreta lämningar efter den ännu. Den allmänna uppfattningen är dock att den gamla kyrkan legat inom den nuvarande kyrkogården. Kanske till och med på samma plats, dvs att den skulle ligga under den nuvarande kyrkan som stod färdig och invigdes på hösten 1870. I kartsekvensen med skifteskartorna från år 1783, 1807, kartan som bilagts ansökan om att utöka kyrkogården österut samt den Häradsekonomiska kartan från 1910-15 framgår det åtminstone med önskvärd tydlighet att lämningarna efter den medeltida kyrkan står att finna inom den nuvarande kyrkogårdens äldre delen.

Överst en skifteskarta från år 1783. I mitten en skifteskarta från år 1807. Underst ses en karta som bilagts en ansökan om att utöka kyrkogården österut mot byns skola. Sekvensen visar hur Södervidinge kyrkogård utvidgats. Den visar också med önskvärd tydlighet att lämningarna efter den medeltida kyrkan står att finna inom den nuvarande kyrkogårdens äldre delen.

Utdrag ur Häradsekonomska kartan från 1910-15 (överst)

Gravsten över Biskopen och Pro Cansleren V. Faxe, född 1767 död 1854 och hans hustru i första gifftet samt några av hans barn som dog före honom (nederst).

Det förklarar i så fall också läget för en del äldre gravstenar ute på kyrkogården. Vid kyrkobeskrivningen från år 1833 redogörs för en del ståtliga ”likstenar”. Bland annat beskrivs en gravsten som Doctorn och Biskopen Faxe låtit sätta över två av sina avlidna barn. Denna sten uppges stå norr om kyrkan. Stenen över biskop Faxes barn finns idag att beskåda på den äldre kyrkogårdens norra del där han själv och hans hustru också fått sin sista vila.

En angelägen uppgift för framtida arkeologiska undersökningar är hitta spår efter den medeltida kyrkans, dels så att dess exakta läge kan säkerställas och dels för att nå större kunskap om denna. Men det förutsätter att man i församlingen efterlever de antikvariska beslut som Länsstyrelsen fattar och inte påbörjar några grävningar på egen hand ifall det beslutats att dessa ska följas av antikvarisk personal.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	110036
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-5765-11
Datum för beslut:	2011-04-11
Projektnummer:	110036
Län:	Skåne
Kommun:	Kävlinge
Socken:	Södervidinge
Fastighet:	Södervidinge 28:1
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 2C8g
Fältarbetstid:	2011-06-20 – 2011-06-20
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	8
Personal:	Lars Salminen
Uppdragsgivare:	Kävlinge församling
Dokumentationsmaterial:	Ritningar och foton arkiverade på Regionmuseet Kristianstad
Kostnader:	13200 kr (exkl. moms)

Bilagor

Schaktplan

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2011

1. Södervidinge kyrkogård - Södervidinge sn, FU 2010, Bertil Helgesson
2. Nytt golv i Östraby kyrka, Östrabys sn, FU 2011, Jan Kockum
3. Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
4. Balsby 23:1 & 29:2, Nosaby sn, FU 2010, Anders Edring
5. Fjärrvärme i Östra Tommarp - Östra Tommarp sn, FU 2010, Lars Jönsson
6. Fjärrvärme genom Härlövs by, Kristianstad, FU 2010, Jan Kockum
7. Svedala kyrka, Svedala sn, FU 2010, Lars Jönsson
8. Näsbyholm sätesgård, Gärdslövs sn, FU 2010, Lars Salminen
9. Ny gatubrunn i Valdemars väg i Vä, Vä sn, FU 2011, Jan Kockum
10. Fjärestads kyrka, Fjärestad sn, FU 2011, Tony Björk
11. Gustav Adolfs Torg, Malmö. FU 2010, Joakim Frejd
12. Järnvägen 1:1, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
13. Kv Minerva 24 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2011, Jan Kockum
14. Cementen 13, Malmö, AU 2011, Per Sarnäs
15. Bältinge bytomt, Skarhult 13:36, FU 2010, Lars Salminen
16. Falsterbo 9:97 – ett stenkast ifrån borgen, FU 2010, Lars Salminen
17. Kvarnby utbyggnadsområde, Malmö, FU 2010, Per Sarnäs
18. Stora Uppåkra 2:76 m.fl., FU 2011, Joakim Frejd
19. Färlöv 19:3, Färlövs socken, Kristianstads kommun, AU 2011, Joakim Frejd
20. VA inom Bollerups säteri, Bollerups socken, Tomelilla kommun, FU 2011, Lars Jönsson
21. Södervidinge 28:1 – Kyrkogården, Södervidinge sn, Kävlinge kommun, FU 2011, Lars Salminen

